

# КОСМОСТУҢ МААДЫРЛАРЫН ТӨРЭЭН ЧУРТ АЛДАРЖЫДЫП ТУР

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

## ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда  
үмүс-сөөктөгү

1963 ч.

И Ю Н Ы

25

ВТОРНИК

№ 150 (5554).

Өртөз 2 көп.

## Валентина Терешкованы болгаш Валерий Быковскийни Москвага уткааны

«Восток-5» деп корабльды башкарган чаа совет космонавт октаргай-же штурман кирипкен дээрини дугайын радио бүгү делегейге дыңнадыкан соон дары-ла, бо хүнү Москва манап турган. Москвачылар онза өөрүшкүлүг бооп турганнар, чүге дие, Валерий Быковский олар-биле чыгыш чер чүртүгүт москвачы кижилер болган.

«Дээр алышкыларынга» делегейде баштайгы херэжкен космонавт—Терешкова—«дээр уруу» немешкен дээрини дугайын бүгү кижилер сагыш-сеткидин хайныккан өөрүшкүлүг-биле билгенер. «Восток-6» деп корабльды Валентина Терешкова биле Валерий Быковский чигеелээр чүге чок маалдарыг космистик учу-душуну кылганнар.

Аажок күчүлүг улаң космистик учу-душуну СЭКП Төп Комитетинин Плениуму бооп артып турган хүндер-де чедикшииниң доозулган. Оол кыр-жакшылар—акы-дуума бүгү кыр-жакшыларын тилекчилерин, космонавтарын менди-чаагай эоп каоп ховушанын дугайын баштай дыңнаш, оларга чүректин ханызын-дан байыр чедиргенер.

Июнь 22 бо-ла болгай. Бистин хоочун найыспалыкты көргө аныксы-даа берген дег сагымдыр. Оол бүгү-ле черлеринде улаң байырлап хевирлг, чидик өңүт кызыл чуктар. Бүгү-ле черлерде лозунг, плакаттар, маалыр-космонавтар байыр чедиргенин сестери. Чайгы чыстын соонда бистин Москвачы байырлап диниң кирген.

«Космонавтарын оруу» деп чөптү-биле алап турар Ленинск просек-биле Внуково аэродромуң уучуе машиналар эртенден эгелээш, соскал чокка шуугун турганнар. Агаар оруунун кол төвү чогуна-ааа космонавт эоп келген маалдарыг совет партияларын хүдээл-ди, байырлаалы-биле учуру. Космистик делегенирин улам иңай өрөөнү чок соруга-биле олар чаа далаалын күтсөккенин дугайын Коммунист партияга, Совет чазак-ка, чогуна-ааа кээп айыткан турарлар.

Внуково аэропортун чаа шил павильонунун кырында В. И. Ленинниң, Н. С. Хрущевниң, В. Ф. Быковскийниң, В. В. Терешкованың портреттери; совет чүртүгүтүгү, ааа-чүрт эртеринин арзынарныг кайгамчык чаа түлдү кириген кижилерге байыр чедирген лозуннарны далаан.

Аэропортун шөлүдө СЭКП Т-ның келгилерин, Т-ның келгилеринге кандидаттар, партия Төп Комитетинин Плениумун эске-лаа киржикчилери, СССР-нин болгаш РСФСР-нин министрлери, СССР-нин, Россия Федерациянын, эвеледешкен өске-лаа республикаларын Дээди Совет-дери депутаттары, Совет Эвелединин Маршалдары, партия, совет болгаш хай-инти органдары.

Ужудукчу-космонавт эш В. Ф. Быковскийге Совет Эвелединин Маадыры атты тыпсыр дугайында

СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ

Космоска «Восток-5» деп корабль-спутникке үр ужудукчу-космонавт дээш Валерий Федорович Быковскийге Ленин ордени болгаш «Алдын Сылдыс» медалды бербишаан, Совет Эвелединин Маадыры атты тыпсыр.

СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ, СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1963 чылдын июнь 22.

Эш В. Ф. Быковскийге «СССР-нин ужудукчу-космонавтызы» атты тыпсыр дугайында

СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ

«Восток-5» деп корабль-спутникке үр космос ужудукчу-космонавт дээш Валерий Федорович Быковскийге «СССР-нин ужудукчу-космонавтызы» деп атты тыпсыр.

СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ, СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1963 чылдын июнь 22.

Эш В. В. Терешковага «СССР-нин ужудукчу-космонавтызы» атты тыпсыр дугайында

СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ

«Восток-6» деп корабль-спутникке үр космос ужудукчу-космонавт дээш Валентина Владимировна Терешковага Ленин ордени болгаш «Алдын Сылдыс» медалды бербишаан, Совет Эвелединин Маадыры атты тыпсыр.

СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ, СССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1963 чылдын июнь 22.

14 шак 48 минута турда, аэропортун чаагай оруунга канчаар-лаа аажок улаң каа эоп оожум каа ховушкан. Улаң чүдү маржынын аялгазы чыгылаан турган.

...Оол бичи муруу чарымын партиянын болгаш чазактын учу-душчулары космонавтарын төрөлгө-деринге чаагай сеткил-биле ужураш-кан.

Эштер Н. С. Хрущев, А. И. Микоян, А. Н. Косыгин, М. А. Сулов, олар Валерий Быковскийниң болгаш Валентина Терешкованың төрөлгө-риниң болгаш акы-дуузынын чамыга чедип келгенин, Валерийниң авазы Клавдия Ивановна база авазы Федор Федотовичниң, Валенти-нин авазы Елена Федоровнаның Никита Сергеевич кужактааш, ош-кайлаан. Оларга ол чүректин ханызын-дан байыр чедирип, үр чыда чүрттаарын болгаш калыкшыл-ды күзээш. Быковскийниң кадайы, Валентинаның угбазы Маргаританың болгаш Терешкованың дуумазы биле угбазы Владимир биле Людмиланың холдарын Никита Сергеевич дыңгып туткулаан. Клавдия Ивановна Быков-ская биле Елена Федоровна Терешко-ва олар Никита Сергеевич Хрущев-ка чүректин ханызын-дан өөрүп чет-тиргенин илереткенер.

Боттарынын уруулар дээш дайы хире сагыш човап, оларынч ботта-рынның байдалы кыдыг болуп тур-ганын Н. С. Хрущев олардан айтыр-ган. Елена Федоровна мынчаар ха-рымылаан: «Бүгү-ле чүдүлгү киң бо-луп дег чүвени билеп тургузушса-да, сагыш човап турдувус. Ичээр-га ам ол бүгү эртен. Ам бис сөс-би-де сөглээр аргажок аас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг болдувус».

Н. С. Хрущев Ярославльдиң «Крас-ный Перекор» комбинатынын парт-ком секретары Валентина Федоро-ва-Усова-биле ужурашп хөөршө-кен. Боудун кижиктегени Валенти-на Терешковага ол чоргаарланып турар.

Самолеттан дүжөр чадаы э-көөп салыккан. Аажок улаң са-молеттун экин аяктыгга бээр-ге, баштай Вала Терешкова кес-түп келген. Ол кара костюм-платейдиг, оон соон дарый Валерий Быковский үнүп келген. Олар чадалап баткаш, кызыл хевис орук-биле илдирге улашкан чоруу-кан. Кайызын-даа өөрүшкүлүг аажок. Илдирге омок-хөтүлгү бажым-биле чедип келгенин. Бүгү-ле чер-лерге «Ура!» диниреп үнгөн. Москва-нын аватарынын, фабрикалары-нын болгаш туугуларынын аякчы-линери «Маалдарга алдар!» деп йорээди бир түн-биле салып турганнар. Н. С. Хрущевка баштай Валерий Быковскийниң отчет берген:

«Ш Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин Бирги секретары, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы! Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин бо-

лгош Совет чазактын далаалы куу-сеттингенин Силерге өөрүшкүлүг-биле айтып тур мен.

Космоска беш дүн-хүннүн дургу-зунда ужудушкуну чедикшииниң доозулган.

«Восток-5» деп корабльды бүгү дегир-херекселдери болгаш башка-рылгалары илдин чокка амылдап чорашан.

Боудунун байдалын тергенин эки. Орбитага база планеталар аразын-га чаа ужудушкунуңа белем мен. Подполковник БЫКОВСКИЙ!».

Ол үдө оол ол сестерин бүгү де-легей дыңнап турган.

Оон соон дарый Валентина Тереш-кова рапорттаан:

«Ш Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин Бирги секретары, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы!

Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин бо-

лгош Совет чазактын далаалы куу-сеттингенин Силерге өөрүшкүлүг-биле айтып тур мен.

Космоска беш дүн-хүннүн дургу-зунда ужудушкуну чедикшииниң доозулган.

«Восток-5» деп корабльды бүгү дегир-херекселдери болгаш башка-рылгалары илдин чокка амылдап чорашан.

Боудунун байдалын тергенин эки. Орбитага база планеталар аразын-га чаа ужудушкунуңа белем мен. Подполковник БЫКОВСКИЙ!».

Ол үдө оол ол сестерин бүгү де-легей дыңнап турган.

Оон соон дарый Валентина Тереш-кова рапорттаан:

«Ш Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин Бирги секретары, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы!

Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин бо-

лгош Совет чазактын далаалы куу-сеттингенин Силерге өөрүшкүлүг-биле айтып тур мен.

Космоска беш дүн-хүннүн дургу-зунда ужудушкуну чедикшииниң доозулган.

«Восток-5» деп корабльды бүгү дегир-херекселдери болгаш башка-рылгалары илдин чокка амылдап чорашан.

Боудунун байдалын тергенин эки. Орбитага база планеталар аразын-га чаа ужудушкунуңа белем мен. Подполковник БЫКОВСКИЙ!».

Ол үдө оол ол сестерин бүгү де-легей дыңнап турган.

Оон соон дарый Валентина Тереш-кова рапорттаан:

«Ш Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин Бирги секретары, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы!

Совет Эвелединин Коммунист партиязынын Төп Комитетинин болгаш Совет чазактын хүндүлүг далаал-газынын куусеттингенин Силерге айтыптар аас-кежиктиг болдум.

«Восток-6» деп космистик ко-рабльдиң ужудушкуну чедикшииниң доозулган.

Корабльдин бүгү системалары бол-гаш приборлары ылаңгып амылдаан. Боудунун байдалын тергенин эки. Бистин Төрөз партиямыстың бол-гаш чазактын чаа далаалыгын куу-седиринге белем мен.

Космонавт ТЕРЕШКОВА.

Совет Эвелединин Гимнизи чы-гылаанып үнгөн. Аэродромга тургузул-кан артиллериялар 21 даштааш-кын-биле салыткан.

Валерий Быковский биле Валенти-на Терешкованы Никита Сергеевич Хрущев ала «Ура-биле кужактааш, ошкан. Космонавтар өөрүп четти-ришкенин илереткенер. Оларынч төрөлдери чыгып чаагай-биле эр-гелдип турганнар. Партиянын бол-гаш чазактын учу-душчулары кос-монавтарын холун дыңгып тутуп тургулаан.

Эш Н. С. Хрущев, В. Терешкова болгаш В. Быковскийниң диндер дүш-көш, аякчы чоннарынч төрөлгө-ринге шигей чорупкан. «Ура!», «Вала!», «Валюша!» дээш кыйгалар чыгыла-ны берген. «Эр-хейлер! Эр-хейлер!» деп шүптүзү кыйгы салып турганнар. Чектер боолдарын, тучулаштарын москвачылар баштарынын кыры-че белиң келүүнү турган.

Шилден кылаан павильонну тавар-ты маалдар машиналарга челе бер-генер. Чектер-биле шимпел каан машинага Н. С. Хрущев, Валерий Быковский, Валентина Терешкова, маалдарларынч илери болгаш Вале-

вичин кадайы — Валентина олуру-п-кан.

Ылаштар-биле болгаш чааа үнүш-тер-биле нугаан чыт апарган, ас-фальтпаа каан орук-биле автомо-бильдер кудумчуга үнүп келген. Азын чаксаашкыныр база катан диниреп, байыр чедирген кыйгалар дыңнадып турган. Найыспалык че-рүккан 30 километр оруктун бүгү дургузунга ыдыг болган.

Санаторийлерде болгаш дыштаныл-га бажынырында дыштанып турар колхозчулар, советтар ажылчына-ры, чогулда суурларынч чүрттакчы-лары боттарынын магадлашкынын болгаш чоргааралын космонавтарга илердир дээш орукка үнүп келгенер.

Автомашиналар колонназы улус-биле долдуңган Ленин кудумчузунга келген.

Н. С. Хрущевтун В. Ф. Быков-скийниң болгаш В. В. Терешкованың олуруп чорашып автомобильде аны-бүрү чектер боолданы эидерик. Ха-рын маалдарларынч бүгү орук чек-тер-биле шылтыган. Кижилер ийн талазында мыгыртташтып турупкан кудумчу-биле машиналар чорупкан. Уткаанынын аразында — урутар эидерик. Олар кызыл тучулаштарын, космонавтарын портреттерин чыап турганнар. Олар космос маалдарларынч астафетанын хүдээл алып бол-гаш оларынч эгелээр херези уламчы-лаар учурулор. Орук чанында деңге-метро туудушунч механикаторлары, М. Богачевтун коммунист кужа-мыс бригадазы. «Университет» станциядан Востряковского чедир мет-роун Фрунзе дээрбанын шүтүмү-нүн туудуна олар амылдап турар. Бульварист Анатолий Волков са-гыш-сеткили хайныгып, мынча деп чугаалаан:

— Бистин эргик космос маалдар-ларымын Москвага чедип келгени-ге алдар болдуруң, бүгү-үн эске-ла-торларынч үзүлчүл чок аякчылы хан-дырдым. Кайгамчыктыг космос ко-рабльдериниң шүтүрүлгө Валентина Терешкованын болгаш Валерий Бы-ковскийниң холдарына тутуп берген боудун Төрөз чүрттаа чоргаар-лаптып тур мен, бистин маалдар-кос-монавтарымыс боудун Ала-чүртүн болгаш чоңун чүс-чүс чылдарга ал-даржыттылар.

Минуталар артып. Кызыл шөлче чоруткан оруктун километрлери кы-зырлып турган. Муңмун кижилер оруктун хажымында туушаак хан-за болуп берген тургулаан. Космонавтар-нын олурган машиназы олар эртер-иниң үр шак мурунунда Владимир хоо-райынч шолчаларынч проспектиге чедип келген. Олар похода чораш-

Валентина, Разань болгаш Москва областары таварып эркен, а Вале-рий Быковскийниң болгаш Валенти-на Терешкованын космосе учуруп ү-генин дугайын дыңнаш, оларын көөрү-биле Москвага ыдылап баар деп шылтырлап алганнар.

Октябрь шөлүдөн улаң даш көвү-ругте чедир бүгү-ле черлерде кижилерин өөрүшкүлүг арыллары. Ва-лентина Терешкова биле Валерий Бы-ковскийниң портреттери эидерик, анык оолдар, кыстарынч холдары-да боттарының кызып алганы: «Ва-ляга болгаш Валерийге байыр!», «Бис — силерин-биле!» дээш пла-каттар.

Телман аттыг фабриканың даара-ныкчы кыстары бүгү онза чоргаар-лаптып турганнар. Бирезде, Вала Терешкова — мергешил талазы-биле барык-ла оларынч эки. Аргыкчы биле даараныкчы дээрге — чалгыс ө-бүдөдир. А ийнде, Валазын космос костюмун даараныкчылардан «ске-ким даараан боор».

Шушкан машиналар көстүп кел-ген. Кудумчуда чымылган кижилер оларын байырладыг кыйгалар биле уткаан. Активист оластан уруулар-га аалдап келген механикатор Владимир Иванович Степаненко уруун уруу Ташканын аяктың салып алган турган. Ол шылтырлап үгө-кырган ачазы болгаш уруунун уруу белем: олар агаар шарыга космонав-тарынч портреттерин баалап алган турган. «Ура!» деп, олар ийилээ алгырышкан, оон Ташканы боудун шарын «космосе» салып ундуршкен.

Чектер болгаш хүдүмүрүлгөр. Кижилер Октябрь шөлүдө чык дол-ган. Язын бүрү чектеринч боолдар-ларын муңмун. Харын чектер тарын даан чөр-даа кылдыр сагындыр.

Уткаан кижилер бүгү өөрүшкүлүг, хөтүлү. Болук шолчалар бүгү кызы-былде чедип келген. Хүдүрларынч холдарында космонавтарынч портрет-терин чуралып кызыл тучулаштар болгаш агаар шариктери. Космонав-тарынч чүдгө москвачылар эвес, найы-спаларынч аякчылары база уткуп ту-рар. Горькийден чедип келген агро-ном Николай Каржинов, Сообразен уруу-биле кады чедип келген Зинаида Кабанова-даа ол шөлде чедип келген. Анык кижилеринч — Дитрис Лу-мбиза аттыг университеттиң студен-тидеринч арынары хүдүмүрү-биле чыпал турар.

16 шакче чооктулаан туудун-на, кижилер шактарыне четтикпейн кы-ртып каап турган. Ура, байыр чедир-ген кыйгалар динирей берген. Хү-дүмүрүлгөрин болгаш чектеринч үжөн километринч артышкан, ма-алдарларын олурган машиназы Кремльге чорупкан.

Космистик өг-бүдөлөр шүптүзү ил-дире чыгып келген. Бүгү-үн бүгү чүрттүп байыр чедирип турары Вала Терешкованын болгаш Валерий Бы-ковскийниң чынында Юрий Гагарин, Герман Титов, Андриян Николаев, Павел Попович. Мынчаарга москвачылар Валентина Терешковага болгаш Вале-рий Быковскийге бүгү онза байыр чедирип турарлар.

— Экин, эргик «Чайка» — дээш сөстөр олурулардан диниреп билдир Москвачылар Валерийниң болгаш Ва-лентинанын ала-челеринге, бешки космонавтын кадайыга база ызып байыры чедирип турарлар.

Илдирге болук бичи уруулаа чө-гүрүкп келген. Олар болук совет уруулардан, келер уенин космос ча-гырыкчыларынч чектеринч космонавтарга, партиянын болгаш ча-зактын учу-душчуларына тууску-лаан.

Москваның аякчы чоннарынч төрөлгөкчилеринин совет улустун ал-дарынч тилектегени холбаттырган митингин СЭКП Москва хоорому-нун бирги секретары Н. Г. Егорчев аяктыкан.

Микрофонда — Валерий Быков-ский. Боудунун олгу-москвачыны дыңна, Москва. Ол дээрге боудун бир чүрттууларында боудун Төрөз чүртү дээш өөрүшкүнү болгаш чор-гааралынч сестерин чугаалап турар.

Бүгү аас-кежиктиг доозар болгаш төрөз черинч кырынга кээп хонуп алыр» деп оң чолдуг чаагай күзө-ли меңээ онаалганы күтсөдирде чаа-чаа куштерин немеш чорду.

Коммунисттеринч улаң партиязы-нын Төп Комитетинин болгаш Совет чазактын берген онаалгазы, Төрөз чүрттүп берген онаалгазы чедикши-ниниң куусеттингенин деп, ам бо ил-дирге-туруп алгаш, төрөз Комму-нист партияга, совет улуска ар-гын Никита Сергеевич Хрущевка

Валентина, Разань болгаш Москва областары таварып эркен, а Вале-рий Быковскийниң болгаш Валенти-на Терешкованын космосе учуруп ү-генин дугайын дыңнаш, оларын көөрү-биле Москвага ыдылап баар деп шылтырлап алганнар.

Октябрь шөлүдөн улаң даш көвү-ругте чедир бүгү-ле черлерде кижилерин өөрүшкүлүг арыллары. Ва-лентина Терешкова биле Валерий Бы-ковскийниң портреттери эидерик, анык оолдар, кыстарынч холдары-да боттарының кызып алганы: «Ва-ляга болгаш Валерийге байыр!», «Бис — силерин-биле!» дээш пла-каттар.

Телман аттыг фабриканың даара-ныкчы кыстары бүгү онза чоргаар-лаптып турганнар. Бирезде, Вала Терешкова — мергешил талазы-биле барык-ла оларынч эки. Аргыкчы биле даараныкчы дээрге — чалгыс ө-бүдөдир. А ийнде, Валазын космос костюмун даараныкчылардан «ске-ким даараан боор».

Шушкан машиналар көстүп кел-ген. Кудумчуда чымылган кижилер оларын байырладыг кыйгалар биле уткаан. Активист оластан уруулар-га аалдап келген механикатор Владимир Иванович Степаненко уруун уруу Ташканын аяктың салып алган турган. Ол шылтырлап үгө-кырган ачазы болгаш уруунун уруу белем: олар агаар шарыга космонав-тарынч портреттерин баалап алган турган. «Ура!» деп, олар ийилээ алгырышкан, оон Ташканы боудун шарын «космосе» салып ундуршкен.

Чектер болгаш хүдүмүрүлгөр. Кижилер Октябрь шөлүдө чык дол-ган. Язын бүрү чектеринч боолдар-ларын муңмун. Харын чектер тарын даан чөр-даа кылдыр сагындыр.

Уткаан кижилер бүгү өөрүшкүлүг, хөтүлү. Болук шолчалар бүгү кызы-былде чедип келген. Хүдүрларынч холдарында космонавтарынч портрет-терин чуралып кызыл тучулаштар болгаш агаар шариктери. Космонав-тарынч чүдгө москвачылар эвес, найы-спаларынч аякчылары база уткуп ту-рар. Горькийден чедип келген агро-ном Николай Каржинов, Сообразен уруу-биле кады чедип келген Зинаида Кабанова-даа ол шөлде чедип келген. Анык кижилеринч — Дитрис Лу-мбиза аттыг университеттиң студен-тидеринч арынары хүдүмүрү-биле чыпал турар.

16 шакче чооктулаан туудун-на, кижилер шактарыне четтикпейн кы-ртып каап турган. Ура, байыр чедир-ген кыйгалар динирей берген. Хү-дүмүрүлгөрин болгаш чектеринч үжөн километринч артышкан, ма-алдарларын олурган машиназы Кремльге чорупкан.

Космистик өг-бүдөлөр шүптүзү ил-дире чыгып келген. Бүгү-үн бүгү чүрттүп байыр чедирип турары Вала Терешкованын болгаш Валерий Бы-ковскийниң чынында Юрий Гагарин, Герман Титов, Андриян Николаев, Павел Попович. Мынчаарга москвачылар Валентина Терешковага болгаш Вале-рий Быковскийге бүгү онза байыр чедирип турарлар.

— Экин, эргик «Чайка» — дээш сөстөр олурулардан диниреп билдир Москвачылар Валерийниң болгаш Ва-лентинанын ала-челеринге, бешки космонавтын кадайыга база ызып байыры чедирип турарлар.

Илдирге болук бичи уруулаа чө-гүрүкп келген. Олар болук совет уруулардан, келер уенин космос ча-гырыкчыларынч чектеринч космонавтарга, партиянын болгаш ча-зактын учу-душчуларына тууску-лаан.

Москваның аякчы чоннарынч төрөлгөкчилеринин совет улустун ал-дарынч тилектегени холбаттырган митингин СЭКП Москва хоорому-нун бирги секретары Н. Г. Егорчев аяктыкан.

Микрофонда — Валерий Быков-ский. Боудунун олгу-москвачыны дыңна, Москва. Ол дээрге боудун бир чүрттууларында боудун Төрөз чүртү дээш өөрүшкүнү болгаш чор-гааралынч сестерин чугаалап турар.

Бүгү аас-кежиктиг доозар болгаш төрөз черинч кырынга кээп хонуп алыр» деп оң чолдуг чаагай күзө-ли меңээ онаалганы күтсөдирде чаа-чаа куштерин немеш чорду.

Коммунисттеринч улаң партиязы-нын Төп Комитетинин болгаш Совет чазактын берген онаалгазы, Төрөз чүрттүп берген онаалгазы чедикши-ниниң куусеттингенин деп, ам бо ил-дирге-туруп алгаш, төрөз Комму-нист партияга, совет улуска ар-гын Никита Сергеевич Хрущевка

Валентина, Разань болгаш Москва областары таварып эркен, а Вале-рий Быковскийниң болгаш Валенти-на Терешкованын космосе учуруп ү-генин дугайын дыңнаш, оларын көөрү-биле Москвага



# КОСМОСТУҢ МААДЫРЛАРЫН ТӨРЭЭН ЧУРТ АЛДАРЖЫДЫП ТУР

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ чугаазы

ган. Ол дээрсе бир дугаар болган апа-ла эвес ужуражышкын, о-таргайга ужуражышкын болган.

Космоска 119 шактан ажыг үе-нин иштинде чоруп турумда «Вос-ток-5» менээ чурттаар оран-баш-жып болган аймакка кабинет, дышта-ныр чер болган лаборатория бооп чоран. Ийчазла-даа мен бодуму Төрөөн чуртумда мран хооруу бер-ген кылдыр боданмай чоруду. Кос-мос харылаады тергенин эки айма-лап чоран. Мен чугаа Черлен коман-далар ап, командалаа пункттары-ны узурукчулары-биле ийи та-лааңчак чугаалар чоруду чоран эвес, харын баа радизан «сөлүк медалерин», концерттерин, тускай дамчытталарын диниш, совет ки-жилерин тириин болган бодумун «интерпретирин» үнерин диниш, планетанын бүгү динтеринде бооп турар эң чугула болушкунарын дугайын билеп ап чоран мен.

Мен эжим Валентина Терешкова-нын башкарганы «Восток-6» деп космичикти корабльдин орбитага үе-гейини соода «Чайка» деп кыйыр-жыгалып быжыг радио харылаады доктаатылган болган уругулу харылаады туруп чоран.

«Восток-5» үш миллион үш чүс муң ажыг километр хемчээлдег орук-ту эртен.

Бистин кады ужуушкунуусу —

## В. В. ТЕРЕШКОВАНЫҢ чугаазы

Эрчим эштер! Өнүктүр!

Эрчим Никита Сергеевич!

Менээ, совет херэжени кижиге — Ярославльдин «Кызыл Перекон» деп пас аргыры комбинатынын ажалы-ныкта — уругулу эрчим космичик ужуушкуну күсүдери-биле улу-нигедеги бүтүрүмнү даш Коммунист-партиянын Ленинчи Топ Комитетин-ге, төрөөн Совет чаккаа бүгү сагыш-сеткилдерин ханымындан дыка амы-рап, өөрүп четтирдим.

Шипчиледег кыллары-биле айт-кан программа догуз-биле күсүст-тинерин силерге айткан аас-ке-жиктиг болдум. «Восток-6» Чер пла-нетаны 48 катап долгондыр ушакан, ийи миллион километр ажыг орукту эртен, «Восток-5» корабль ышакан, бодуну ужуушкуну чедишкенин дооскан.

Бо кайгамчыктыг корабльдин бүгү системалары болган аппаратуралы салып үндүргөндөн хонары-биле кудула бадарыга чедир соксаал чокка ажалдан чоран. Ийчазла-даа улуз харылаады, космоска ужууш-куну кижиге таварып билимме чүдүдери мени сүрөттөйүн барба-нын ажы-биле чугаалайын. Ий-чазла-даа бистин техникавын бу-зурединге догуз-биле идегенин, тускай дагылышкын болган өөр-е-диге, Төрөөн чуртумун мурунча улуз-чаагай хулаалени күсүдери-нин медереп билгенин бодумун бар-ла турган тура-сорууму болган кү-жүмү мөөнөш, коммунист кижиге таварып даалганы төлөткөн-биле күсүдерибге дуузалан.

Октартайын аржым делегемнери-ге, ынак Төрөөн чуртумдан ырмакка үш дүн-хүн дургунда чоруп, бүгү-лү динтерин, дайлаарын болган океанарын кыры-биле ужуп эрчим тура мен, бодумун космоску амы Валерий Быковский ышакан, баа-ла чаксаанзыраваа мен. Совет кижил-дер шүптүз-ла бистин ужуушкуну-намыстын кайы хире улуз кичөөн-гө болган сонугула-биле кылаар-рап турарын бистер билди, ону мун-та сагынды-ла сагын, оларын чү-ректинерин чымын, оларын ийи-ныагыны билеп, чаагай чорук чо-гутуру оларын күзеп турарын дин-чаан бис. Бо хире нарын ужууш-куну кыллары-биле Коммунист партия, Төрөөн чурт, улуз совет улуз биске күштү болган чалгынарын берген. Ужуушкуну баштайгы хуну-де Никита Сергеевич Хрушев-биле сагыш-сеткилдин ханымындан даа бугу-биле чугаалажышкын мени ханымы-биле өөркен болган даа-ла-ны чедишкенин күсүдерибге эртен болган маадырлыг болурун-че мени сорук кийрген.

Делегейин херэженинден эне-не баштай менээ космоске ужууш-кун кылды улуз алдарын көргүс-кениге хемчээл чок өөрүп тур мен. Мени естүрүп, кижиктеп, октаргай делегемнерге кайгамчык космос кораблин башкарып бүтүркен төр-өөн Коммунист партияга, Совет чаккаа, бистин улуска бодумун амырамынның төнчүзүгө чедир өөрүп четтирп чоруп тур мен.

Совет космонавтарын алдарыг отрядыга хамаарып турарыма чор-тааралын тур мен.

Бистин маадырларымыс — космо-навтар Юрий Гагарин, Герман Титов, Андрия Николаев, Па-вел Поповичин болган Валерий

космос делегенин шингээдип алды-рыны — СЭП-нин төөтүлүг ХХП сьездинин хулаап алганы Совет Эвилелин Коммунист партияны-нын Программанын көрдүнгөн эр-тем болган улус ажыл-агый тала-зы-биле кайгамчык улуз сорулганын үе-чазаларынын бирээни ол бооп ту-рар.

Космос делегенин кара өш-биле боктадырар — апаа атомнуг бомб-ларын чазылдыр, миллион-миллион тускай инелерин тардыр чажар — даян калды-даа ордажышкыннар космоску шингээдип алдырын берге-дир. Ол угулдегилерин делегенин улузтары шиптирип буруу шип турар, а бистер, совет космонавтар, ол үнге каттыжып турарымыс ужу-ру-даа мыда.

Эрчим эштер! Бис космичикти аяч-чорувусту кайгамчыктыг хунерге, бистин Төрөөн чуртумунга наймы-салы — Москвага Коммунист партиянын Топ Комитетинин элечтегил Пленуму ажылдап турда, доостувес. Пленум коммунист калбаа-биле тургузарынын үзүндө партиянын идеолотугу ажалынын эң чугула ай-тырлары чугаалашкан. Пленум бола партиянын болган бүгү совет улустун идеял амырамында улуз болушкуну бооп турар. Бис боду-рустун ужуушкунуусу харын Коммунист партиянын ТК-зынын Пленумунга турсаадын турар бис.

Бо утуудурубас чылым ужура-жышкыныга мээ сөткил-чүрөөн хай-ныгып тур. Чонуну ынакшылы бис-ти сорук кийрип, биске чаа-чаа күштерин немен, биске төттүмөс энергияны күттүлдүрүп тур. Ий-чаарга, бис, космонавт-узуушкуну, силерин сөткилдерин хомудатпас бис.

Бистер бистин ынак партиявыс-тын, төрөөн Совет чаксаанын кан-дыг-даа даалганын күсүдерибге белем бис деп чүвени бодумун му-рунман болган мээ бүтү-ле космо-навт эштериниң «мунээзинден си-лерге баалымы-биле бүтүрүп тур мен, эрчим москвичалар.

Коммунист тургузукчуу — улуз совет улус, тургузукчуларын болган маадырларын улуз дел-герезин.

Совет Эвилелин мерген угаан-ныг Коммунист партияныга болган оон Никита Сергеевич Хру-шевка баштапкан Ленинчи Топ Ко-митетинге аалар!

Валерий Быковскийниң чугаа-зын түндөп көзөн муң-муң кижил-дерин «Ура» даян үнери бүргөй берген.

А микрофонда — Валентина Тер-ешкова. Байыр чедириникинери болган адыш чаксаакшынары улам диниришкен. Кызыл шөл элэн каш минуталарда хаймын турган.

Партиянын болган чакатын онаалганын чайынанчак кылдыр күсүстөм бааа космонавт бистин тө-рөөн черивисе аас-кежиктиг эеп келгенге биле холбаштыр маадыр-космонавтар Валерий Федорович Бы-ковскийге болган Валентина Влади-мировна Терешковага ийи болган чүректин ханы байыры Совет Эвилелин Коммунист партиянын Топ Комитетинин, Дээди Советтин Президиумун болган Министрлер Чөвүденин, москвичаларын болган бүгү совет улустун мурунча чедирин мезээ чөпшээрп көрүр.

Силерин маадырлыг чоруну чүс-чүс чылдарда артар, салдынгач өтсө сорулганы чедип алыр даш демиселге совет кижилерге маадыр-лыг болган шыларангай чоруктар өтсө өтсө чүрөк-чүрөк болуп бара-нан болур, эрчим Валерий Федоро-вич биле Валентина Владимировна.

Космоске бистин, орууус кажан баштайгы эртендер космос ко-раблдерин тургузуп, эң күчүлүг шипчиликтерин тургузары-биле шипчи кылдыр стодалар ажалдан бааа электронуш машиналарынга келген үеинде эгелен эвес. Ол орук кажан бистин космос маадырлары Юрий Гагарин, Герман Титов, Андрия Николаев, Павел Попович, Валерий Быковский биле баштайгы херээ-космонавт Валентина Терешкова боттарынын нарын болган харым-салгалыг белеткелдеринче кирериниң-дэ мурунча эгелен.

Космоске бистин, орууус кажан космонавтарын алдары болган илери, совет кижилерин хоочун сал-галы социализмн дөжөк-сурунуга баштайгы даштары салып турган үеинде эгелен. Бугун бис Валерий Быковскийниң адымы болган иези — Федор Фотодетович болган Клавдия Ивановна хундүткел-биле байыр чедирп турар бис, бис Валентина-нын азамы — Елена Федоровнага байыр чедирп бааа Төрөөн чурт даш туучушкунуна элген оон азамы Владимир Алексеевичин тур-раскаалы салып турар бис. Олар бистин улуз Төрөөн чуртумустан тейлип хамаатыларын, космостун маадырларын естүрүп, доруктуура-нар. Ол даш оларга хундүткел бол-гаш аалар!

Совет эрге-чагырганын баштайгы чылдарында космоску шингээдип алдыры, салдыстарже ужуушкуну-нарып мшакан ыныг дидим сорулганы көдүрүп үндүрбей турган бис. Ий-чаарда баштайгы трактор дугайын, шактамын хемүр даш казар маска-зынын дугайын, баштайгы авто-мобил болган чаа мартерен дугайын колддыр бодан турган бис. Ийчазла-даа бистин салдыстарже көдүрүп үн берген турарымын ыныг үе бааа келди дээрин совет кижилер билеп, бүтүрп турган. Чогууна нарын бис-тин Төрөөн чуртумустан экономика-зын болган културалынын күчүлү-лү бурунгааралыктын даш совет черин ажал улуз чаарылашын чо-руту турган. Чогууна нарын ол бу-рунгааралыктын даш миллион-мил-лион кижилер бижик билбес чорукту узуушкуну болган ажалын фа-культеттерин партадарында эртем-нин эгезинге чедип, билгелерин шип-гээдип ап, депшиген херелден бидеричерне чүткүп турган. Ийчаз-жы бистин амырамында, бистин күш-ажалды хаймышкын ажалы-штеривисте совет кижиле бүтүрү-п ап чугула чүл — ол дээрсе болап алган бүгү чүдүл, оларын дугай-ын күзеп чорамымыс бүгү чүдүл амырамында ынааа боттарын дээр-зин бижыг бүтүрп болганы магаз чок.

Валерий Быковскийниң болган Ва-лентина Терешкованын мергежиди-ле башкарып чораны «Восток-5» болган «Восток-6» деп корабль-спу-тннтерин чайынанчак ужуушкуну — совет улустун, күчүлүг соци-алист экономиканы, совет эрчим болган техниканы чаа шыла-рагай тилгелде, космосту штур-маарында чугула үе-чаз болур.

Ужен чылдарда шыларангай со-вет ужуушкуну Валерий Чкалов Черин долгондыр, азы оон чугаалаа-биле алдыр, «шарикти» долгондыр чо-нушкуну чокка ужуушкуну дугайын кан-чаар болап турганын сактып тур боор силер, эштер. Ийчазда ол чү-лө дидим күзөл болуп турган. Ий-чаарда бистин үлетпүрүс, техни-камыс болган эртемивисте черин до-

Эрчим москвичалар болган бистин наймысалымыстын аалчылары! Бо шакта Кызыл шөлү диниш тур-рап бүгү кижилер!

Бистин төрөөн маадырларымыс «Чайка» биле «Ястреб», Валентина Терешкова биле Валерий Быковский!

Бугун улуз болган өөрүшкүлүг хун, совет эртемнин, техниканын, бо-далын, күш-ажалын болган маа-дырлыг чорукту тилгелдегенин улуз байырлады-дыр, эштер! Бис космос-ку чаа алдарлыг маадырларымыс Валентина Владимировна Терешкова-га болган Валерий Федорович Быков-скийге ийи байыры чедирген бис.

Болар бистин уругларымыс, со-вет улустун уругтары, оон анык салгалынын кайгамчык төлөөлөкчи-лери-дир. Болар бистин коммунист даалгавыстын кижилери-дир. Олар ышакан кижилер боттарынын ала-рынын болган илериниң, ажалынын болган угуларын. Улуз Ок-тябрьнын хунеринде көдүрүп үндү-гөн революцон кызыл тулун комму-низмниң бүрүн тилгелдегенин улам бурунгаар аппарат чоруп дээринге бис шүптүвес чоргааралык турар бис.

Партиянын болган чакатын онаалганын чайынанчак кылдыр күсүстөм бааа космонавт бистин тө-рөөн черивисе аас-кежиктиг эеп келгенге биле холбаштыр маадыр-космонавтар Валерий Федорович Бы-ковскийге болган Валентина Влади-мировна Терешковага ийи болган чүректин ханы байыры Совет Эвилелин Коммунист партиянын Топ Комитетинин, Дээди Советтин Президиумун болган Министрлер Чөвүденин, москвичаларын болган бүгү совет улустун мурунча чедирин мезээ чөпшээрп көрүр.

Силерин маадырлыг чоруну чүс-чүс чылдарда артар, салдынгач өтсө сорулганы чедип алыр даш демиселге совет кижилерге маадыр-лыг болган шыларангай чоруктар өтсө өтсө чүрөк-чүрөк болуп бара-нан болур, эрчим Валерий Федоро-вич биле Валентина Владимировна.

Космоске бистин, орууус кажан баштайгы эртендер космос ко-раблдерин тургузуп, эң күчүлүг шипчиликтерин тургузары-биле шипчи кылдыр стодалар ажалдан бааа электронуш машиналарынга келген үеинде эгелен эвес. Ол орук кажан бистин космос маадырлары Юрий Гагарин, Герман Титов, Андрия Николаев, Павел Попович, Валерий Быковский биле баштайгы херээ-космонавт Валентина Терешкова боттарынын нарын болган харым-салгалыг белеткелдеринче кирериниң-дэ мурунча эгелен.

Космоске бистин, орууус кажан космонавтарын алдары болган илери, совет кижилерин хоочун сал-галы социализмн дөжөк-сурунуга баштайгы даштары салып турган үеинде эгелен. Бугун бис Валерий Быковскийниң адымы болган иези — Федор Фотодетович болган Клавдия Ивановна хундүткел-биле байыр чедирп турар бис, бис Валентина-нын азамы — Елена Федоровнага байыр чедирп бааа Төрөөн чурт даш туучушкунуна элген оон азамы Владимир Алексеевичин тур-раскаалы салып турар бис. Олар бистин улуз Төрөөн чуртумустан тейлип хамаатыларын, космостун маадырларын естүрүп, доруктуура-нар. Ол даш оларга хундүткел бол-гаш аалар!

Совет эрге-чагырганын баштайгы чылдарында космоску шингээдип алдыры, салдыстарже ужуушкуну-нарып мшакан ыныг дидим сорулганы көдүрүп үндүрбей турган бис. Ий-чаарда баштайгы трактор дугайын, шактамын хемүр даш казар маска-зынын дугайын, баштайгы авто-мобил болган чаа мартерен дугайын колддыр бодан турган бис. Ийчазла-даа бистин салдыстарже көдүрүп үн берген турарымын ыныг үе бааа келди дээрин совет кижилер билеп, бүтүрп турган. Чогууна нарын бис-тин Төрөөн чуртумустан экономика-зын болган културалынын күчүлү-лү бурунгааралыктын даш совет черин ажал улуз чаарылашын чо-руту турган. Чогууна нарын ол бу-рунгааралыктын даш миллион-мил-лион кижилер бижик билбес чорукту узуушкуну болган ажалын фа-культеттерин партадарында эртем-нин эгезинге чедип, билгелерин шип-гээдип ап, депшиген херелден бидеричерне чүткүп турган. Ийчаз-жы бистин амырамында, бистин күш-ажалды хаймышкын ажалы-штеривисте совет кижиле бүтүрү-п ап чугула чүл — ол дээрсе болап алган бүгү чүдүл, оларын дугай-ын күзеп чорамымыс бүгү чүдүл амырамында ынааа боттарын дээр-зин бижыг бүтүрп болганы магаз чок.

Валерий Быковскийниң болган Ва-лентина Терешкованын мергежиди-ле башкарып чораны «Восток-5» болган «Восток-6» деп корабль-спу-тннтерин чайынанчак ужуушкуну — совет улустун, күчүлүг соци-алист экономиканы, совет эрчим болган техниканы чаа шыла-рагай тилгелде, космосту штур-маарында чугула үе-чаз болур.

Ужен чылдарда шыларангай со-вет ужуушкуну Валерий Чкалов Черин долгондыр, азы оон чугаалаа-биле алдыр, «шарикти» долгондыр чо-нушкуну чокка ужуушкуну дугайын кан-чаар болап турганын сактып тур боор силер, эштер. Ийчазда ол чү-лө дидим күзөл болуп турган. Ий-чаарда бистин үлетпүрүс, техни-камыс болган эртемивисте черин до-

гандыр хонуушкуну чокка ужууш-куну дег ыныг корабльди тургузуп шыдаас турган. Ам Валерий Ча-ловтун авыдайы — Валерий Быков-ский Чер планетаны долгондыр 81 катап, Валентина Терешкова — 48 катап ужууканын көрбөс силер бе. Социализмниң кайгамчыктыг күжү бо-ла болгай!

Бугун бистин узуушкуну тоода дег ажал-херектерин чогадып, бүтүрүп турар. Валерий Быковский биле Ва-лентина Терешкова тоода дег ужууш-куну боттадырган. Валерий боду-лук космос ажалынын алдарын ча-йынандыр үргүлүчүл, а бистин кайгамчык совет аныктарымыстын төлөөлөкчиси — Валентина салдыс-тыг талыгырлар чөпшээрп келген, делегейде баштайгы херэжени киж болган. Космостун маадырлары-га аалар болган мактал!

«Восток-5» болган «Восток-6» деп корабль-спутниктерин ужу-ушкуну бүгү хунеринде космо-навтарын чаагай медалерин, «Эки!», «кончук эки!», «Тергин!» деп сергек үнерин агаар океанын ханыларын диниш турган бис. Олар бо өөрүшкүлүг сестери-биле бот-тарынын байдалынын дугайын чуга-лап, корабль-спутниктерин нарын аппаратуралынын ылаштып барып илдик чок ажалдан чорунуга үн-дөөшкенин берип турганар.

Бистин корабль-спутниктеривис — ол дээрсе шылап-ла ужууш чоруп ий кайгамчык лабораториялар, XX чүс чылдын бугулу хулаагазын, совет улустун чогадыкчы гениязын, оон билдириниң болган мерге-жидиңи боттарынышкын-дыр.

Совет Эвилелин Коммунист партиянын Топ Комитетинин, СССР-ниң Дээди Советинин Президиумун болган Министрлер Чөвүденин даасканын бугулар эртем-денерге, конструкторларга, инженер-лерге, техниктерге, ажалчыларга, космостун кайгамчык корабльдерин тургузарына бодуну угаанын болган күш-ажалын кийрген бүгү кижилерге чүректин ханымындан байыры чедирин, бо нарын ужу-ушкуну хандыгарын бүгү кижилерге байыр чедирин мезээ чөпшээрп көрүр.

Эртемни, ракетка техниказынын хундүжүлгенин чаа-чаа улуз чедиш-кенин силерге күзеп тур бис, бугу сагыш-сеткилдерин ханымындан ка-дыкшыды болган аас-кежикти кү-зеп тур мен, эрчим эштер.

Совет космонавтар хун системанын планеталарынче чедер берген ту-рар космостун эң сайырааргай ко-раблдерин бистин старт шолдеривис-тен космоске көдүрүп унуп турар ыныг хун ырак эвес дээрин билеп бааа ханы бузуреп турар бис.

Бугун чуртун алдаржыдып тур-уу маадырларын тоода дег ужу-ушкуну ийи-шидилг мергежи-гешти хол-биле апаа-ла чаа кааптар-га бүтү-ле чүдүл бодуна берген турар ыныг тоол эвес-тир. Ийи-дыг ужуушкуну боттарыныга болган бодуну алыс күзүлгенин бот-тарынышкыныга чедир чуртавайып барган бистин кайгамчык эртемде-вис Николайович, эртемниң ажал-чыкчы, совет кижиниң, улуз үлө-нүш бугулар ыныг кижини оуру-штарынын бодуну канчаар билп турарын партиянын Москва комите-тинге дамчыды бөзүн мөчүтүрүп биче-ле мурунда дилген. Оон биз-жасан: «Чугаа кижилер, күш-ажал-ды болган бижыг күзүл-сорулукту кижилерге чаа амырамын тургузар. Мен бүгү амырамында чаа-чаа тил-дөлөргө болган чедишкенинже чүткүп чоруп киж мен. Чугаа болшевиктерин мени — билп турарынын ужуру бо» деп ол демде-лген.

Бистин эрчим космонавтарымыс Валентина Терешкова биле Валерий Быковский, боттарынын космос акы-лары-биле бир дөмөй, Николайович-нин алыс күзүл-болалын бүтүп-биле бадыткаалар. Олар болза чаа амы-рамын тургузуп турар күш-ажал-ды болган бижыг күзүл-сорулукту кижилерге чаа амырамын тургузар. Мен бүгү амырамында чаа-чаа тил-дөлөргө болган чедишкенинже чүткүп чоруп киж мен. Чугаа болшевиктерин мени — билп турарынын ужуру бо» деп ол демде-лген.

Бистин эрчим космонавтарымыс Валентина Терешкова биле Валерий Быковский, боттарынын космос акы-лары-биле бир дөмөй, Николайович-нин алыс күзүл-болалын бүтүп-биле бадыткаалар. Олар болза чаа амы-рамын тургузуп турар күш-ажал-ды болган бижыг күзүл-сорулукту кижилерге чаа амырамын тургузар. Мен бүгү амырамында чаа-чаа тил-дөлөргө болган чедишкенинже чүткүп чоруп киж мен. Чугаа болшевиктерин мени — билп турарынын ужуру бо» деп ол демде-лген.

Партиянын дугайын, улуз Төрөөн чуртун дугайын бодан чораш, бис-ти көргүш чок космонавтарымыс боттарынын ужуушкуну ботта-дырган. Ленинчи партиянын хулаа-зын хулаап алдыры космостун ха-ныларын чуртун кийгыларын бугулар дилген болгай. Силер, Вале-рий Федорович. Топ Комитет ол дил-гени чугаалажып көргөн болган СЭП-ниң кежигүнгө Силерин хула-ап алды дугайында доктаалды үн-дүргөн. Силерин амырамында ол кайгамчык болушкуну-биле хол-баштыр Силерге байыр чедирп тур бис. Космоска эрсе-маадырлыг ужу-ушкунга бодунары айткан ачыс сорулгаче орукка канды-даа жоо-далар чок бугулу коммунист кылдыр бистерге, хоочун салгалыг төлөөлөк-чиринге көргүскөн Силер. Космоска ужуушкуну үзүндө партиянын ху-лааленин хулаап алган коммунист-терин бисте, болшевиктерин гвар-диянын ордузунда бар болуп тура-ры кончук таарымчалыг-дыр.

Силерин кады ужуушкуну идеолотугу ажалдын, коммунизмниң бугулу бүгү совет кижилерин кижилерин айттырларын чугаала-жы көргөн партиянын Топ Комитеди-нин Пленумун ажылынын хунерин-биле капсырлашкан. Пленуму кир-

жикчилер силерге, космостун маа-дырларына сорук кийришкени-биле байыр чедирген.

Хулааленин Валентина Терешко-ваны болган Валерий Быковскийни кижиктен бистин Ленинчи космо-политуска байыр чедирп тур бис. Валентина Терешкова, Валерий Бы-ковский, Юрий Гагарин, Герман Ти-тов, Андрия Николаев биле Павел Попович оларын чангыс ай холбаш-тырып турар бир кайгамчык шынар бар. Ол дээрсе — бистин үнерин анык кижилер, космополдун кижиктич кижилери, коммунисттер-дир. Бир эвес космос корабльдерин-даа, оларын шипчиликтерин-даа, олар чугулу-даа колдуула анык кижилер тур-гускан деп чугаалаама улуз чакы-ты илеретпес боор мен. Олар дуржу-галыг болган амырамыга далыгып, кажараан ажалчылар, эртендер, инженерлер болган техниктер-биле кады ажалдан туралар. Адалар ре-волюст ажал-херектерин, Совет эрге-чагырганы чаалап алдыр даш, социализмни тилгелдеп даш дем-селдин астафазын ол салгалга ту-туп турар. Хоочун салгалын кижил-ерин ыныг уругуларга, коммунизм-ниң тилгелдеп даш демселди 1917 чылдын Октябрьда эгелен алаары-нын болган илериниң ажал-херек-терин үргүлүчүлүш, олар улам бурунгаар аппарат даш астафа-зын тутуп турар. Ийчазга бистин космонавтарымыстың эрсе-маадырлыг чоруп ышакан ыныг эрсе-маадырлыг чорукту кылдырына, оларга ажи бугу-биле адалгап бодун ыныг уругулар — миллион-миллион. Бо дээрсе бугулу маадырлар, бистин тургуларымыс, боттарынын алаарынын төлөтпиг ре-волюсту салгалы дур.

Бистин даштык дайынымыстың оон дугайын чүтүрүп турары салгалчыларын чурдээни бо мш-кажыл. Бо дээрсе салгалчыларын чурдээни эвес, а чангыс аяй ийити, Ленинчи орук-биле бар чоруп бүгү совет кижилерин — хоочуннарын бааа бааа аныктарын-даа кады өндүр чаагай күш-ажалды деп чугаа-лаар ийи мен.

Бугун, кажан салдыстың дээрин чаа маадырлар, совет космонавтар Валентина Терешкова биле Валерий Быковский байраа-биле уткуп ап турар хунуусте, бааа катап мы-чаар чугаалаар ужуру бис: Совет ажалын аныга болган колкоочу таарымнара аалар! Улузчу совет нилелденгенига аалар!

Бугун бис космос дээрин эрсе-дин чачырып аныкчы Валерий Быковскийни алдаржыдып турар-дыр бис. Валерий Федоровичин ка-ды — Валентина Михайловнага ийи байыр чедирдим. Валерий Фе-доровичин ужулуп турганы космонав-медиктерин динишавалы, сорук кли-рикти болган дуураазынын хой хуну болган дууны ол чуртап эрттир-ген. Валерий Федорович космоска ужуушкуну чаа делегер рекорд-лар тургускан. Оон корабль 119 ша-ктин дургунда 3 миллион 300 муң километр ажыг ырмакка ужууш-куну эртен.

Дээди Советтин Президиуму под-полковник Валерий Федорович Быков-ский Совет Эвилелин Маадыры атты тысыр дугайында шиптирин хулаап алганы болган ужуушкуну космонавт деп атты апаа тыыска-зын улуз күзүл ханымын-биле динишад тур мен. Бо бектик болган төлө







# БҮГҮ СОВЕТ НИИТИЛЕЛДИН ТИИЛЕГЕЗИ

«Восток-5» биле «Восток-6» деп совет космиктиг корабльдерниң ужуушкуну чедишкенин доозулганын даштыкыда канчаар дижит турары

ПРАГА. Космонавт В. Терешкованың болгаш В. Быковскийниң маадырлыг база арес-дидим чоруну бо-дур-чотугу-биле үнелештирди. «Рудо право» солун мында деп бижип турар: Оларниң арес-маадырлыг чоруну дээрге бистин хунеривистид ол маадырлары тыттып үнген, бүгү совет ниитилелдин тийлелгези-дир; ол дээрге оң кижигинери космонавтар болуп турар Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязын тийлелгези-дир. Казан бис совет армениң чедишкениниң дугайын, совет космонавтарниң маадырлыг ажил-херектериниң дугайын чугаалап тур-гаш, социализм болгаш коммунизм болза Совет Эвилели бодунуң космиктиг корабльдерин дээрге чорудуп турар илетедиги старт шазу болуп деп. Н. С. Хрущевтин чугаазын саг-гымайн барып шыдаас бис.

Бирозок космоска, өскөз — черге деп ий политика Совет Эвилелинде чок деп «Рудо право» оон ылай де-диген турар. Космиктиг дегемнерин чугаа тыйын соругларга ажиллаар дээш база ол талазы-биле кады ажил, дажылганын тийлелгези тийлеш тур-дун дээш Совет Эвилели демиселди турар. Бо талазы-биле бүгү социалист-тик чурттарын болгаш бөмүрүктүң тайбынча ынакшылдыг кижилериниң деткип турары совет уластуң бүгү чуткундериниң болгаш куженишкени-периниң соруглазы тайбынча база бүгү кижиге төрөгөтөгө аас-кеженин хандылары болуп. Ол улаз болгаш чаагай херекке совет космонавтар-нин арес-маадырлыг чоруктары ба-раан болуп турар.

ВАРШАВА. Казан кижиге дээрн буну-биле чагырып ап база сыдыс-тарже орукту ачылдып турар чыллар-да чурттаар ужура таварышканы-высса өөрүп турар бис деп. «Трибуна Люд» солун бижип турар. Соци-ализм тургузуп турар чурттуң хамаа-тыкылар бистер Улут Октябрь револю-циязын чуртунуң эртем болгаш техниканы сыдыс-тарже орукту сал-ганынча, чогуу-на Ленинниң улаз партиязын кижиги-дигиниң төөгүгө бир-ле дугаар космонавт болганынча болгаш оон элтери космос дугайында кижиниң билидлерин бижылап база калбартып турарында чоругааланып турар бис. Ол болза социалисттик ни-тидигин артык күштүг чорунуң то-даргай барымдаадыр. Социализм болза хөгжүдүрүш кызыгаар чок перспективаларын делегейге көргү-дүп турар.



ЧЕХОСЛОВАК СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКА. Ужудукчу-космо-навт Валерий Быковскийниң башкарган «Восток-5» база «Восток-6» деп космос-корабльдериниң шылгаргай ужуушкунунун чедишкенин доозулганын дугайын Праганың ажилчы чоннары улаз өөрүшкү-биле уктаанар.

ЧУРУКТА: В. Быковскийниң чуруну прагачыларнык аажок улаз со-нуургал-биле көрүп турар.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

Телефото ЧТК — СЭТА-нык.

«Восток-5-ти» болгаш «Восток-6-ны» башкарып чо-раан совет космонавт Валерий Федорович Быковский-ниң болгаш Валентина Владимировна Терешкованың чи-жеглээр чүве чок космиктиг кады ужуушкуну чедиш-кинниң доозулганын делегейниң бүгү хөй-ниитизиниң ки-чезингенин төвүгө артары үргүлчүлөн турар. Ол кай-гамчык чаагай болушкуну даштыкы парлагга калбаа-биле парлап, радио болгаш телевидение талазы-биле дам-чыдылгаларга анаа хөй шаг-үни тускайлап турар. Бүгү делегейниң күрүнө болгаш хөй-ниити ажилдакчылары, эртемденери, бөдүүн кижилери «Восток-5» болгаш «Вос-ток-6» космиктиг корабльдерин ужуушкунун совет эр-теминин болгаш техниканың чаа тийлелгези кылдыр, бүгү совет ниитилелдин улаз тийлелгези кылдыр үнелеп көрүп турар. Олар космонавтар изиг байыр чедирип, космосту шингээдиң алырынга улам ылай чедишкенингерлг болу-рун совет улуска күзеп турарлар.

Совет эртемденер болгаш совет космонавтар, конструкторлар болгаш инженерлер, техниктер болгаш ажилчылар депшилгенин база тай-бынын херээнге эки бараан болган-нар — деп, солун уламчылап бижип турар. Оларын ажилы болгаш күш-ажалынын тийлелгези коммунизм тургузукчуларын тайбын чуткун-лун тодаргайлап турар. Польша улус Совет Эвилелиниң улаустары-биле ка-ды оларнык өөрүшкүлүн бөгүн үл-ежи турар. СЭПК ТК-нык, ССРЭ-ниң Дэди Советиниң Президиумунуң бол-гаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели-ниң бүгү чурттарын улаустарына болгаш чаагастарына чепселгенинши-кинниң эңдере бүдүрүп улаукаар, чепселгениншикинниң бүгү-ниити бол-гаш бүгү дүжүрүн боттандырап, тайбынын херээнги тийлелгези дээш демиселер деп кыйгырын полша улус изиг-биле деткип турар.

БУДАПЕШТ. «Восток-5» болгаш «Восток-6» корабльдериниң космиктиг ужуушкунуң дугайын бис өөрүшкүл-дөш маагалашкыч-биле динчаан бис деп РУР-нуң Академиязын президентин Иле Мургулеску ме-дгелген. Ол ужуушкунуң болза соци-алисттик Төрөн чуртунга бердирини-ниң болгаш кижиге төрөгөтөгөн деп-шилгенин бараан болурунчуң өзү-зүңга кижиги-дигенин совет кижини маадырлыг чорунуң кайгамчыктыг илгерилейди-дир. Совет эртемниң бол-гаш техниканың бек дегемденин илгерилейди-дир. Совет эртемденер делегей артеминге үнелгип салыш-кынны киргизген, совет эртем космо-стун чажытарын шилтече ханы-нап кирериниң бүгү үе-чадаларын-га баштайгы ажилчыларын ролюн ойнаа болгаш артык күштүг чорукту база инициативаның болуңга хөвөр арттырып турар.

Маадырлыг ужуушкуну чедиш-кинниң доосканы-биле космонавтар В. Быковский биле Валентина Терешкова РУР Академияны, Румын Улус Республиканы эртемденериниң бол-гаш бодунуң өмүзүннелден И. Мургу-леску изиг байыр чедирген. Улам-на сайыраптай космиктиг корабльдерин тургузуп турар совет эртемденерге, инженерлерге болгаш ажилчынарга И. Мургулеску база байыр чедирген.

ДЕЛИ. Космосту шингээдиң алы-рынга шылгаргай тийлелгези-биле холбоштып Совет Эвилелиниң улау-зунга болгаш чааганга изиг байыр че-дирип тур бис деп, совет космонавтар-биле културлук харылдааларын хөг-жүдөр талазы-биле индий-совет ни-тидигиниң Дели салбырын чугаа-зында чугаалап турар. Космоска че-дишкенин ужуушкуну-биле Черни-иң кызы, Совет Эвилелиниң хамаа-тык Валентина Терешковага байыр чедирери биске улаз алдыр-дыр деп, чааган авторлары бижип турар. Совет Эвилелиниң херэженини бистин планетавыстың херэжениниң конгрес-синиң бүдүзүндө Терешкова бодунуң маадырлыг арес-дидим чоруну-биле бү-гү делегейге көргүскөн.

УЛАН-БАТОР. МАР-нын наймыс-лалын ажилчыларын, албан-хаакчыларын, интеллигенциянык чымысчыларын совет космонав-тарнык кайгамчык улаз тийлелгези-ге холбоштып митинг эрттирген. Кос-миктиг дегемнерини шингээдиң алы-рынга совет уластуң чедишкенин-геринге моол улус чоругааларын турар деп, МАР-нын Эртемгер академия-зын президентини Б. Ширенди ме-дгелген. Ужуушкуну чедишкенин-герин доосканы-биле Б. Ширенди чыгылаарын өмүзүннелден В. Терешковага болгаш В. Быковскийге байыр чедирген.

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

БЕРЛИН. «Ийи совет космиктиг ко-рабльдериниң черге көш хонгамы бо-лаа улаз болушкуну, космонавтыканы буржуагарлап турар база бир бу-рунгаар улаз баым-дыр» — деп, ам Барын Берлинде турар ракета тех-никазын талазы-биле сурадыг ба-рыын-герман тускай эртемден про-фессор Зенгер АДН агентилелиниң корреспондентинге интервьюга ме-дгелген. «Совет эртемденерге, ин-женерлерге болгаш арес-маадырлар-га ужуушкуну-космонавтарга чүрек-тин ханызыдан байыр чедиреп бү-гү-ле барымдааларын бис» деп ол оон ылай чугаалап. Делегейде бири херэжкен космонавт В. Терешкованы космоска ужуушкунуң эртемге улаз ужуушкунуң профессор айткан болгаш совет ракета тех-никазын бек үнеледи берген.

Чер бөмбүрээниң бүгү булуңна-рында үргүлчүлөп кээп турар бүгү-ле телеграммалары манаа шуптузун көргүзүп аргажок. Олар кызыгаар чок хөй. Ол болза Болгариядан бол-гаш Вьетнамдан, Англиядан болгаш Италиядан, Кубадан болгаш Эфиопия-дан, Франциядан болгаш Мексикадан, Грециядан болгаш Израильден, Уган-дадан болгаш өске-даа чурттардан кээп турар медалар-дир. Телеграм-малары-биле совет эртемниң болгаш техниканың чедишкенингеринге мага-лап, космиктиг талыгыларын баш-тай ажиткан болгаш чагырып алган космонавтарга база бүгү совет улуска изиг байыр чедирип турар.

БУДАПЕШТ. Космостун чаа маа-дырларын — «Валентина Терешкова-ны болгаш Валерий Быковскийни» москвалык чуртунуң ханы-зыдан уткуп алганын венгр теле-видение-биле даштыкынык июньнун 22-де будапешчлер улаз сорук ки-ришкени-биле болгаш өөрүшкү-биле көргөзгөн. Чепелдин металлур-гия комбинатын профессор ком-тедин секретары Бела Балацкы ме-дгелгени болза: совет улус-биле кады боттары чепелдин болгаш бүгү венгр улус база-ла чыны-биле болгаш чүрктин ханызында уткуп турарын Валерий Быковский болгаш Валентина Терешкова билди алзы-нар.

ПРИЖ. Космонавт Валерий Бы-ковский биле Валентина Терешкова оларны байырладыг уткуп алганын даштыкынык француз телевидение көрүкчүлери база-ла көргөн. Дамчы-дылганы шуут-ла Москвадан дам-чыткан турар.

БЕРЛИН. Субботода ажал хуну кыска болган, мындаа-даа хөй-хөй хоорайлар бойдуска барып дышта-ныр чагылыс өскөтөш, бажына-рынче — ак-өк экраннарже дашы-биле чорупканар. Москвага космо-маадырларын чыгуулаз улаз ужуу-шкунуң дугайында дамчы-дылганы олар интервидениеден көр-гөзгөн. Телевизор тургускан өрөд бүртүз (олаз ГДР-де 2 млн. хире) битин кинотеатр болу берген, анза олуттарын өт-бүдүниң бүгү кижиги-нери, төрөлери, квартира айлы-биле кожалары ээлепкен. ГДР-ниң ми-лион-миллион ажалчы чоннары өөр-үшкүлү болгаш сагыш-сеткилд хаймыктырып турар минуталары бү-гү совет улус-биле кады чурттап эр-тирген.

СОФИЯ. Космостун маадырларын уткуп турар дугайында Москвадан телевидение дамчыдылганы элээр-дини мунуңда-ла, Болгариянын му-нун ажалчы чоннары телевиорлар-га болгаш радиоприемниктерге чы-гып келгенин. Ол чүрктин ханы-зыдан болгаш сагыш-сеткилд хай-мыктырып турар ужуушкунуң кири-жичили болурун кижиге бүртүз күзеп турган.

ПРАГА. Бүгү Чехословакия теле-виорларга болгаш радиоприемник-терге чыгып турган. Чехословакия-нык ажалчы чоннары ол уткуптур-бас үлө Валерий Быковскийге бол-гаш Валентина Терешковага өөрү-шкү-биле байыр чедирип турган.

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

СЭТА).

# Барыын-хемчикчилер „Урожайны“ чемпиону

Июнь 20-ден 23-ке чедир «Уро-жай» эки-тура нитилелдиниң хол бөмбүүнүң талазы-биле республика-нык бири чери дээш маргалаазы болуп эртен.

Эртен субботада финалга бири дөрт чер дээш демиселге баштай Чөөн-Хемчик биле Барын-Хемчик районнарың командалары ужураш-кан. Барын-Хемчик районунуң ойнак-чылары баштайгы үшкү оюнда боду-нуң удууланчыкызын 2:1 санга улап алгаш, дөрткү оюнда чедишкениге ме-нээренип, кажан санын 14:4 кыл-гаш, соолгу мячикке ызырыгаш, туруп берген.

Чөөн-хемчикчилер боттарының удууланчыкыларын ол оюмун тем-пизин ажаллап, оюнуң байлалын дүргөдөп, мячик бүрүзү дээш өзү-лү-ла демиселди үлдүрүп турган, санын 14:4 кылдыр деңиштирип ал-ган, Чөөн-Хемчиктен Н. Таранов бо-лгаш О. Борбак оларнык кажан мя-чик бүрүзү командазынга санын улаштыр бижидип турган. Ычангаш Чөөн-хемчикчилер бодунуң удуула-ныкызын ол-ла сангыга уткан.

Шинтирлг бешки оюнда Барын-Хемчик районунуң ойнакчылары көр-күчүлөрүн ажаллап, чыккашканы-нынга хөй-аът кирип, санын 8:2 кы-лып алгаш, оюнуң ийги чартында темпизин улам-на дүргөдөп, боду-нуң удууланчыкызын нитизин-биле 3:2 санга тийлеш алган.

А кожомы шөлге Тожу биле Каа-Хем районнарың командалары та-варышкан. Тожу районунуң ойнак-чылары бодунуң удууланчыкызын үш улаштыр улап, чик тийлелгези че-дин алган.

Тес-хемчилер биле Кызылдан про-фессонал-техниктиг улашканын командалык оюну көрүкчүлери ою-на сонуургалып көдүргөн. Кажан кайса-даа команда ий-ийи удушкан-да, бешки оюнда демисел улам чиг-деген. Тес-Хемден Монге Доржу өске ойнакчылардан эки ойнап, оң кагы бүрүзү санын немеп турган. Шинтирлг соолгу оюнда тес-хемчи-лер мячикти беле-не черге дүжүр-бейи арес ойнап, анык механизатор-ларын улап алган.

Субботада, кежээки оюнда тес-хем-чилер Барын-Хемчик районунуң ко-мандалыгына 3:1 санга уттурган. А өөрүкчүлөр Бин-Хем районун, мех-аникаторлар, Чөөн-Хемчик районун командаларын уткулган.

Июнь 23-те, өскөресинде «Уро-жайны» спортчуларын тийлеш оюнуң көр дээш кызычалар бөм-бүк шөвүн шыгырт доган, маргала-дык эгелерин четтикпейи манап олурганнар.

Талгыт-ла 12-шакта № 1 шөлге чагыс-даа командага уттурбаан Барын-Хемчик районунуң командалык биле профессионал техниктиг улаш-канын командалык ужуражы берген.

Барын-Хемчик районунуң командалык ойнакчылары «Урожайны» рес-публика маргалаазынга багый өскө белеккенгени черге толгарай. Ылаңгай А. Мантыков, С. Сууна олар арес кашагай, чараш ойнар талазы-биле көрүкчүлериң мак-гыс-даа командага уттурбайн, «Уро-жайны» чедип алган.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.

А. КУМАЯК, кой судья.